

Asia: VN/26268/2022-MMM-189

Lausuntopyyntö luonnoksesta vesihuoltolain uudeksi 4 c §:ksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa I luonnoksesta kuntien vesihuollon omistuksen säilyttämistä koskevaksi vesihuoltolain 4 c §:ksi. Ehdotetulla pykälällä toimeenpantaisiin eduskunnan Vesi on meidän -päätöstä (EK 26/2021 vp - KAA 2/2020 vp) kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilymisestä kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

Lakimuutoksen tavoite ja ehdotettu sisältö

Vesihuoltolain muutoshankkeessa ensimmäisellä lausuntokierroksella (1.7.-30.9.2024) ollut lakityöryhmän valmisteleva säännösehdotus olisi mahdollistanut kunnille vesihuoltoon kohdistuvasta omistuksestaan osittaisen luopumisen. Nyt uudella esitetyllä 4 c §:llä lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnat eivät saisi myydä tai muutoin luovuttaa vesihuoltoon kohdistuvaa omistustaan yksityiselle.

Ehdotetun 4 c §:n 1 momentin mukaan kunta ei saa myydä tai muulla tavoin luovuttaa omistustaan vesihuoltolaitoksesta, tukkuvesihuolto-laitoksesta tai vesihuolto-omaisuudesta muulle kuin toiselle kunnalle tai kunnan omistuksessa olevalle laitokselle.

Pykälän toisen momentin mukaan kunnan omistuksessa tai kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla kunnan määräysvallassa oleva vesihuoltolaitos tai tukkuvesihuoltolaitos ei saa myydä tai muulla tavoin luovuttaa vesihuolto-omaisuutta muulle kuin kunnalle tai kunnan omistuksessa olevalle laitokselle.

Pykälän kolmannen momentin mukaan edellä 2 momentissa tarkoitettu laitos saa ottaa käyttöön vain omistuksessaan olevaa uutta vesihuolto-omaisuutta.

Pykälän neljännen momentin mukaan tämän lain voimaantulon jälkeen saa perustaa vain kunnan omistuksessa olevia vesihuoltolaitoksia ja tukkuvesihuoltolaitoksia sekä asiakasomisteisia vesihuolto-osuuskuntia.

Pidän esitystä kannatettavana ja erityisen merkityksellisenä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Viitataan kansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä todettuun.

Valiokunta totesi muun muassa

”Kansalaisaloitteessa korostetaan puhtaan juoma- ja talousveden merkitystä tavallisille ihmisille, terveydenhuollolle ja elinkeinoille ja katsotaan, että julkisen sektorin hallinnassa voidaan taata varmemmin järjestelmän toimivuus myös kriisitilanteissa.”

”vesihuolto on yhteiskunnan toimivuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeinen toiminto. Terveysvaatimukset täyttävän talousveden saannin turvaaminen sekä jätevesien asianmukainen käsittely on elintärkeää niin väestölle ja elinkeinoelämälle kuin terveydenhuollolle ja maanpuolustuksellekin.”

”Valiokunta toteaa, että vesihuollon ja puhtaan juomaveden saatavuuden kannalta on keskeistä, että kansallisista vesivaroista ja niiden riittävydestä ja laadusta pidetään huolta. Kansalaisaloitteessa todetaan, että vesi on ihmisoikeus ja perustava taloudellinen ja sosiaalinen oikeus, ja nostetaan esiin, että YK:n yleiskokous hyväksyi puhtaan veden yleiseksi ihmisoikeudeksi heinäkuussa 2010 (YK:n yleiskokouksen päätöslauselma A/63/292). Suomessa on katsottu, että veden saannin varmistaminen voisi liittyä perusoikeuksista erityisesti perustuslain 19 §:n mukaiseen oikeuteen sosiaaliturvaan, jonka perusteella esimerkiksi taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan tavallisella lailla. Tähän liittyy veden saatavuuden ohella vedestä perittävien maksujen kohtuullisuus. Perustuslain 20 §:n mukainen julkisen vallan velvollisuus pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön tarkoittaa puolestaan esimerkiksi vesivarojen suojelua siten, että ne ovat tavanomaiseen vedenkäyttöön soveltuvia. Valiokunta katsoo, että edellä mainittujen ihmis- ja perusoikeuksien varmistamiseksi on tärkeää, että kansallinen lainsäädäntö takaa pinta- ja pohjavesien kestävästä käytön.”

Totean lisäksi, että kansanvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan oikeus terveyteen sisältää myös oikeuden puhtaaseen juomaveteen. Viitataan myös YK:n ihmisoikeus puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon erityisraportoijan Pedro Arrojo Agudon suosituksiin oikeuden toteuttamiseksi. Hän on suositellut muun muassa “non-profit tariff systems, precautionary-based planning and public financing strategies to ensure autonomy at different levels, and public-public and public-community partnership strategies”.

Kunnan perustuslain 121 §:ssä turvatun itsehallinnon osalta totean, että kunnan itsehallinnossa on kyse kunnan asukkaiden itsehallinnosta. Kunnan tehtävänä on asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja siten myös asukkaiden perus- ja ihmisoikeuksien toimeenpano ja turvaaminen. Esitys ei tältä osin ole käsitykseni mukaan itsehallinnon kannalta ongelmallinen.

Keinänen Krissu

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin
ja Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Jukka Anttila

